

Mimořádné zhoršení kategorizace OECD Turecka a Íránu

Minulý týden přinesl zhoršení oficiální kategorie rizikivosti dle OECD u dvou ekonomicky i politicky významných zemí, které byly s ohledem na aktuální negativní vývoj zařazeny na program jednání expertů OECD v Paříži mimořádně mimo pravidelný program. Po dlouhých diskusích expertů nakonec došlo ke zhoršení rizikové kategorie jak u Turecka, které se přesunulo z původní 4. kat. do kat. 5, tak u Íránu, u něhož se zhoršila riziková kategorie z kat. 5 na 6. Zatímco v případě Íránu jde o jasnou reakci na opětovné zesílení sankcí ze strany USA (Írán si užil výhody kategorie 5 pouhých 5 měsíců), u Turecka se negativní trendy související s postupně rostoucím politickým a ekonomickým rizikem projevují dlouhodobě.

► Ing. Jiří Nakládal, Ph.D. (nakladal@egap.cz), Ing. Kateřina Krausová (krausova@egap.cz)

ÍRÁN

Situace u Íránu je poměrně specifická. Ačkoliv disponuje obrovským surovinovým bohatstvím a jeho hospodářství je po ekonomice Saudské Arábie druhým největším v regionu Blízkého a Středního východu, byl mezi lety 2012 až 2016 klasifikován dle OECD v nejrizikovější kat. 7. Výrazně horší rizikovitost teritoria, než by běžně odpovídala íránské ekonomické i politické struktuře, byla zapříčiněna zejména špatnými platebními zkušenostmi v důsledku mezinárodních sankcí. Sankce Íránu totiž nejen značně zkomplikovaly obchodní spolupráci se zahraničím (včetně strategicky důležitého vývozu ropy), ale také prakticky znemožnily přístup na mezinárodní finanční trh a uzavřely absolutní většinu kanálů pro uskutečnění mezinárodních finančních transakcí.

Po uzavření nukleární dohody v roce 2015, následném uvolnění sankcí a opětovném zpřístupnění systému SWIFT se Íránu po letech mezinárodní izolace konečně podařilo vrátit zpět na globální trh, znovu navázat spolupráci se západními firmami a dokonce přilákat některé světově významné hráče jako např. Carrefour, Samsung, Toyotu, Mazdu či Boeing. Během následujících dvou let Írán dokázal zlepšit svou rizikovou kategorii OECD o dva stupně do kat. 5. Nad dalším snížením rizikovitosti Íránu přesto visel otazník, a to nejen s ohledem na přetrvávající strukturální problémy a komplikovanou domácí politickou situaci. Největším strašákem byl dlouhodobě nepřátelský postoj Trumpovy administrativy vůči Íránu včetně několikrát avizovaného možného opětovného posílení sankcí. V důsledku takto vytvořené nejistoty se mnohé nadnárodní banky z obavy před odvratnými opatřeními ze strany USA i nadále zdráhaly zapojit do íránských transakcí. Poté, co americký prezident v květnu 2018 oznámil

odstoupení USA od nukleární dohody a znovu oficiálně zesílil americké sankce, se nejistota ohledně budoucí situace v Íránu ještě zvýšila. Přestože jsou nyní USA ve svém postoji osamocené a situace je tedy oproti roku 2012 značně odlišná, při hrozících trestech pro společnosti podnikající na americkém trhu a při avizovaném odříznutí od systému SWIFT koncem letošního roku významně narostly obavy ohledně budoucí platební schopnosti Íránu. USA mimo jiné demonstrují, jak mocnými ekonomickými nástroji disponují a jak omezená je ekonomická suverenity Evropské unie.

TURECKO

V případě Turecka je situace zcela odlišná a nepříliš pozitivní trend je patrný dlouhodobě. Slabinou ekonomiky je dlouhodobá externí nerovnováha a závislost na financování hospodářské expanze krátkodobým kapitálem ze zahraničí. Situaci nyní neprospívá ani postupný růst úrokových USD sazeb. Dochází také k přehřívání turecké ekonomiky, jehož průvodním jevem je dvouciferná inflace a silná depreciace domácí měny. Turecká lira patří mezi nejzranitelnější měny na světě a pouze za posledních 7 let oslabila vůči americkému dolaru na třetinu své původní hodnoty v roce 2011. Negativní vliv na ekonomiku a zranitelnost turecké liry má také nepřehledné podnikatelské a institucionální prostředí, jehož kvalita se od neúspěšného pokusu o vládní převrat v létě 2016 rovněž výrazně zhoršila. V zemi následně došlo k výraznému oslabení základních demokratických principů i k oslabení státních institucí a nezávislosti soudů. Prezident Erdogan dále centralizoval moc ve svých rukou a s účinností od prezidentských voleb v červnu 2018, jež podle očekávání suverénně vyhrál, dokonce dokázal přeměnit turecký politický systém na prezidentský. Touto změnou prezident v podstatě

odstranil poslední institucionální možnost kontroly a případného omezení své moci. Dále se také zvýšila nepředvídatelnost a netransparentnost turecké vládní politiky, protože změna tureckého politického systému prezidentovi nyní fakticky umožňuje nejen jmenovat a odvolávat všechny významné státní funkcionáře, ale také vládnout pomocí dekretů. Turecký prezident navíc návazně na ústavní změny může vládnout po dobu až tří po sobě jdoucích funkčních období, což pro Erdogana teoreticky znamená možnost vládnout až do roku 2028.

HODNOCENÍ EGAP

Turecko bylo přeřazeno do rizikovější 5. kategorie OECD poprvé od roku 2008. V EGAP obezřetně sledujeme výše zmíněné negativní trendy, nicméně prozatím zastáváme názor, že ještě nenastal čas na zhoršení stupně rizikovitosti země v interním Barometru rizik EGAP, a Turecko proto zatím zůstává v 3. kategorii ze 6. Ve prospěch zachování kategorizace EGAP hovoří například velikost a dostatečná diversifikace ekonomiky, které zvyšují odolnost Turecka vůči externím šokům.

U Íránu EGAP zdůrazňuje odlišnost nynější situace oproti roku 2012 a očekává např. lepší platební vůli íránských subjektů vůči státům neúčastnícím se zesílení sankcí. V EGAP proto zatím nevidíme důvod měnit stávající zařazení Íránu v Barometru rizik EGAP v kategorii 4 (na stupnici 1-6).

Nová oficiální kategorie rizikovitosti dle OECD má tedy primárně vliv zejména na výši minimálních pojistných sazeb pro vývoz do obou zemí. Na druhou stranu otevřenost EGAP vůči obchodním případům do Turecka a Íránu vychází ze závěrů interní analýzy EGAP a zatím zůstává beze změny. ◀